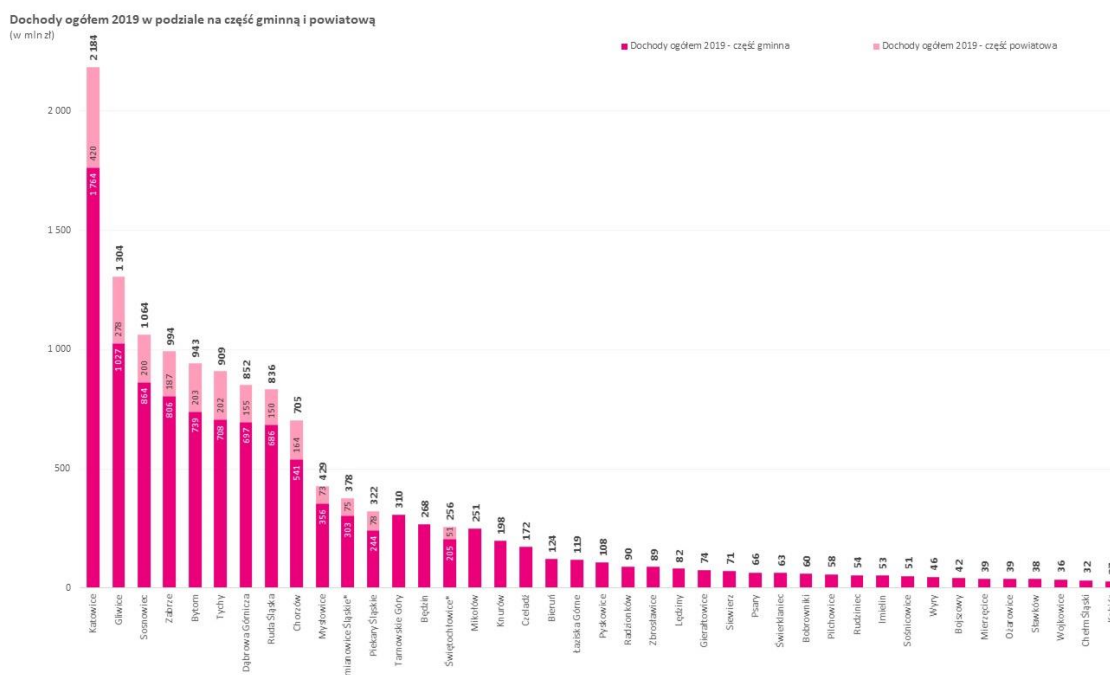

Analiza dochodów gmin członkowskich Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii w latach 2016-2019¹

Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia to 41 gmin o różnym charakterze – 13 miast na prawach powiatu, 13 gmin miejskich, 13 gmin wiejskich oraz 2 gminy miejsko-wiejskie. Miasta na prawach powiatu to **gminy** o statusie miasta, które ze względu na swoją specyfikę² wykonują rozszerzony zakres zadań - oprócz zadań własnych gminy wykonują również zadania powiatu. Z tego względu w budżetach miast na prawach powiatu wyodrębnione są zadania realizowane jako zadania gminy i jako zadania powiatu. **Chcąc porównywać gminy GZM pod względem dochodów w analizie należy uwzględnić tę specyfikę i spojrzeć jedynie na dochody w części gminnej.** Dochody miast na prawach powiatu per capita w części gminnej stanowiły w latach 2016-2019 ok. 83-84% dochodu ogółem, natomiast dochody powiatu to pozostałe 16-17%.

Sumaryczne dochody ogółem gmin GZM w roku 2019 wyniosły ponad 13,8 miliarda złotych, z czego 11,6 mld zł stanowiły dochody w części gminnej, a 2,2 mld zł dochody w części powiatowej. Najwyższe dochody w wartościach bezwzględnych występują w Katowicach, Gliwicach i Sosnowcu, natomiast najniższe w gminach Wojkowice, Chełm Śląski i Kobiór (por. wykres 1).

Wykres 1. Dochody ogółem w 2019 roku (w mln zł)

¹ Na podstawie danych ze sprawozdań wykonania budżetów gmin udostępnionych na BIP

² Status miasta na prawach powiatu wskutek nowego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa od stycznia 1999 roku uzyskały: miasta liczące powyżej 100 tys. mieszkańców, dawne stolice województwo, niektóre miasta dużych aglomeracji miejskich (np. Myślowice, Piekary Śląskie, Siemianowice Śląskie, czy Świętochłowice). Miasta na prawach powiatu podlegają głównie regulacjom ustawy o samorządzie gminnym.

Dochody budżetowe gmin Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii w latach 2016-2019 nominalnie wzrosły o 26,52%, z czego w poszczególnych latach (w porównaniu do roku poprzedniego) zmiany te wyniosły:

- w 2017 roku – wzrost o 5,28%,
- w 2018 rok – wzrost o 9,37%,
- w 2019 roku – wzrost o 9,88%.

Tabela 1. Porównanie sumarycznych dochodów gmin członkowskich GZM

	Dochody gmin ogółem (w mln zł)				Dynamika zmian (2016 = 100)
	2016	2017	2018	2019	
Dochody ogółem	10 936,87	11 514,68	12 593,44	13 837,12	126,52
Dochody ogółem - tylko w części gminnej	9 119,84	9 691,69	10 533,57	11 601,40	127,21

W wszystkich gminach GZM w analizowanym okresie dochody ogółem uległy wzrostowi. Największy wzrost dochodów został odnotowany w gminie Pyskowice (62%), Psary (59%) oraz Bobrowniki (51%). Z kolei najmniejszy wzrost dochodów ogółem wystąpił w gminach Imielin (6,8%), Chełm Śląski (10,8%), Świerklaniec (16%).

PODREGIONY GZM

Przyglądając się sytuacji w 5 podregionach GZM widocznym jest, iż podregionem z największym dochodem w części gminnej w 2019 roku jest podregion tyski z dochodem per capita wynoszącym 5 625 zł (por. wykres 2). Kolejne podregiony to podregion katowicki, gliwicki oraz sosnowiecki. Najmniejszy dochód na mieszkańca występuje w podregionie bytomskim (4 721 zł) i jest niższy od podregionu tyskiego o niespełna 905 zł. W latach wcześniejszych (2016-2018) kolejność ta wyglądała w ten sam sposób. Podregion bytomski jest jednak podregionem, w którym na przestrzeni analizowanych 4 lat najwyższa była dynamika dochodów – przyjmując jako rok bazowy 2016 wyniosła 131,38 (por. tabela 2).

Wykres 2. Porównanie dochodów w części gminnej w podregionach w latach 2016-2019

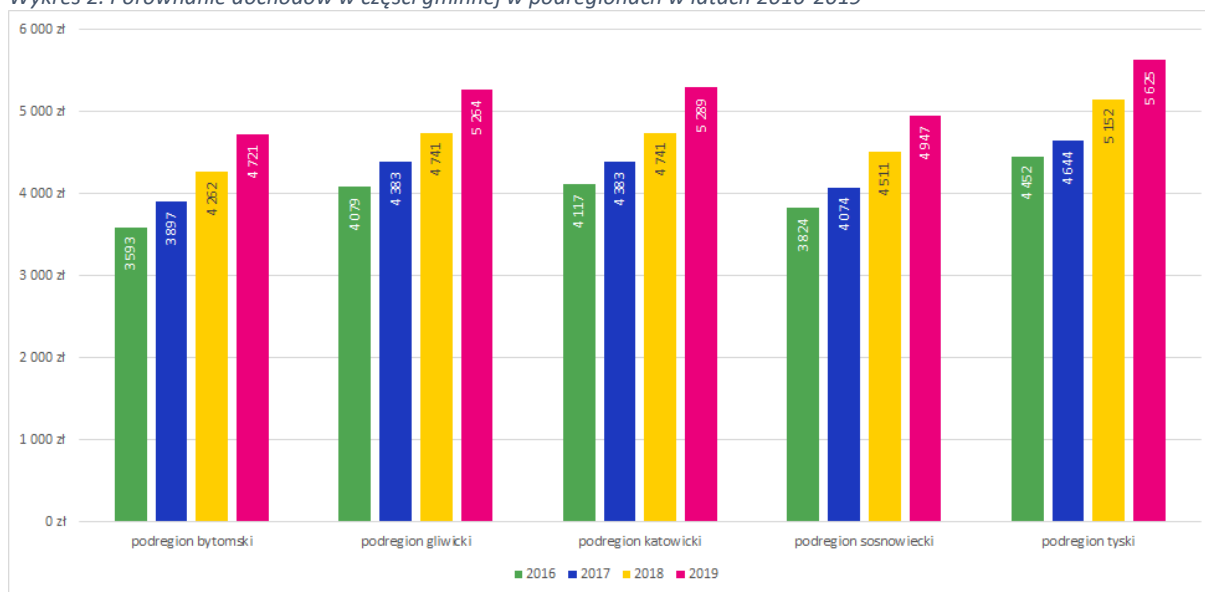
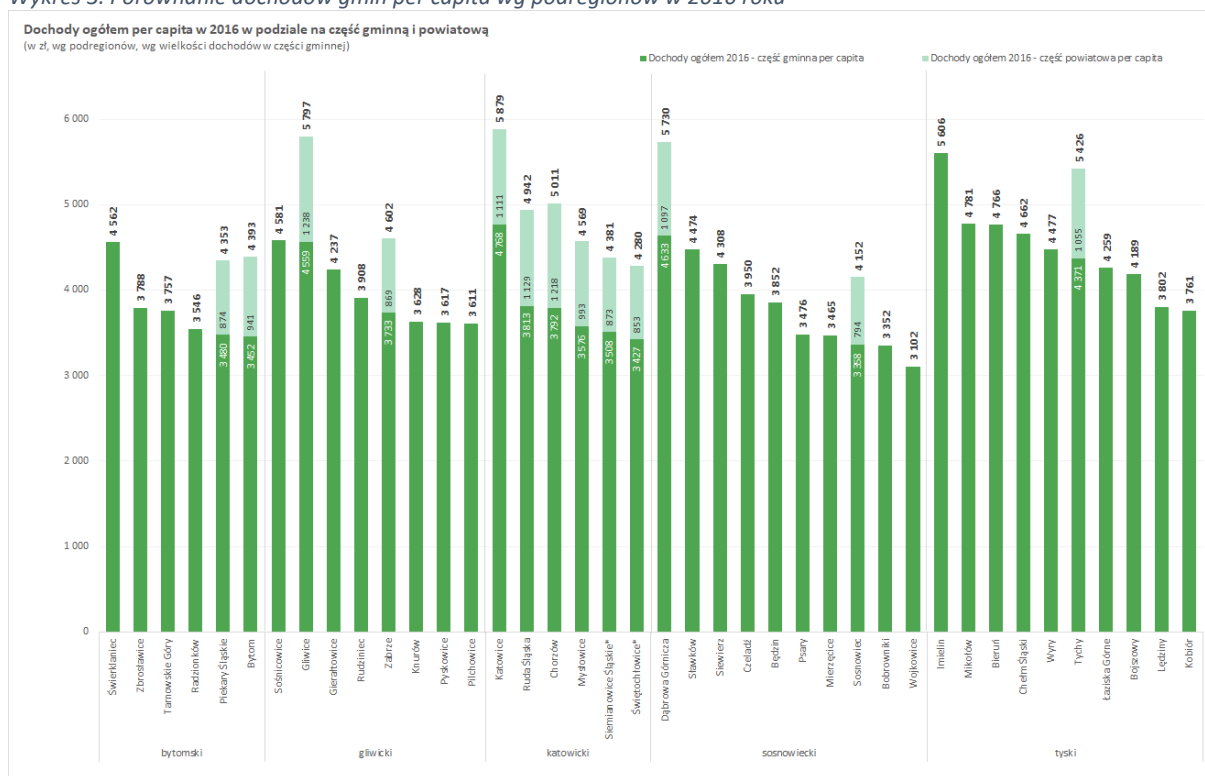

Tabela 2. Porównanie dochodów w części gminnej per capita wg podregionów

	Dochody ogółem w części gminnej – per capita (w zł)				Różnica 2019-2016 (w zł)	Dynamika zmian (2016=100)
	2016	2017	2018	2019		
podregion bytomski	3 593,13	3 896,60	4 262,18	4 720,65	1 127,52	131,38
podregion gliwicki	4 078,53	4 383,33	4 741,47	5 264,42	1 185,89	129,08
podregion katowicki	4 116,63	4 382,61	4 740,67	5 289,05	1 172,42	128,48
podregion sosnowiecki	3 823,69	4 073,79	4 511,50	4 946,98	1 123,28	129,38
podregion tyski	4 452,28	4 643,58	5 152,12	5 625,33	1 172,84	126,34

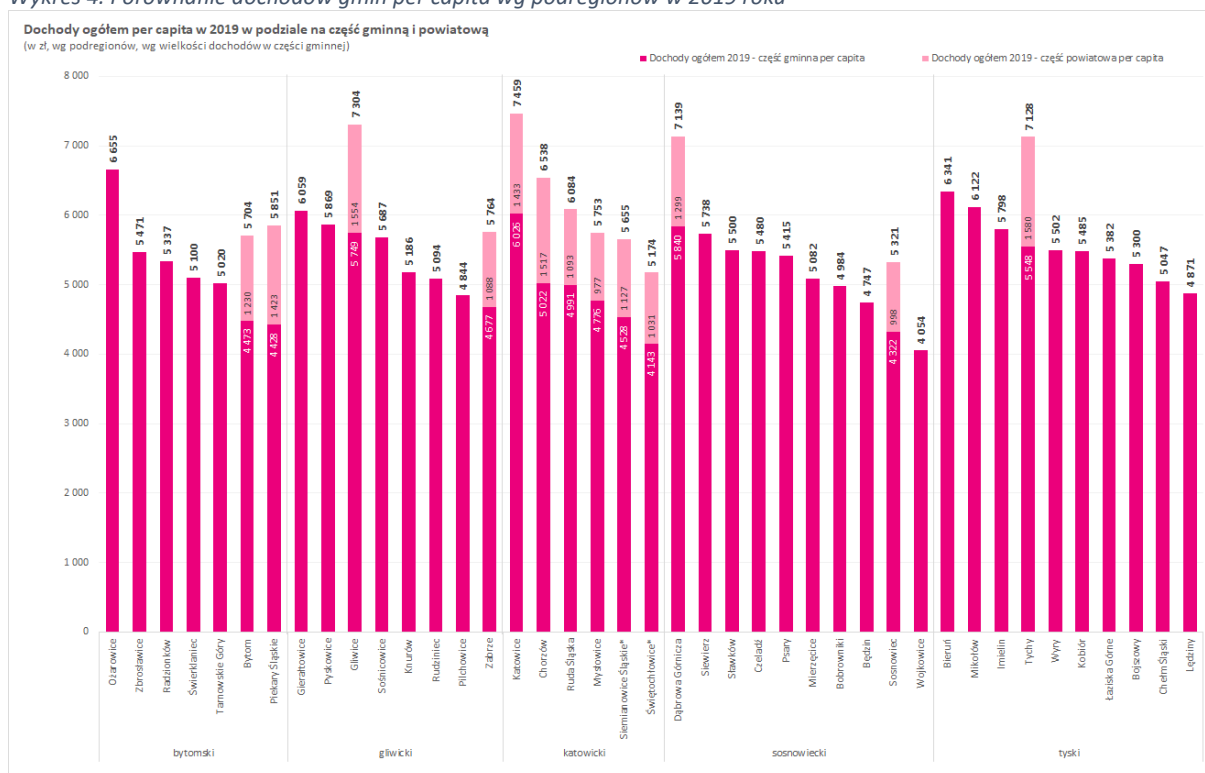
Porównując dochody gmin w podregionach w roku 2016 (wykres 3) oraz 2019 (wykres 4) zauważalne są znaczne dysproporcje między gminami w ramach podregionów. W podregionach bytomskim, katowickim oraz tyskim w roku 2016 wyraźnie wyróżniały się Świerklaniec, Katowice oraz Imielin, gdzie dochody w części gminnej per capita były znacznie wyższe od pozostałych gmin w tych podregionach. W podregionie tyskim występowała również największa dysproporcja (1 845 zł) pomiędzy gminą z najwyższym (Imielin) i najniższym (Kobiór) dochodem na mieszkańca.

Wykres 3. Porównanie dochodów gmin per capita wg podregionów w 2016 roku

W roku 2019 (wykres 4) w podregionie bytomskim oraz katowickim gminy Ożarówce i Katowice posiadały znacznie wyższy dochód na mieszkańca od kolejnych gmin w tych podregionach (Ożarówce – Zbrostawice – 1 184 zł różnicy, Katowice – Chorzów – 1 003 zł różnicy). Porównując dane z obu wykresów dostrzegalny jest również wzrost dochodów – roku 2016 najwyższy dochód w na mieszkańca wynosił 5 606 zł, natomiast w roku 2019 było to o ponad 1 000 zł więcej – 6 655 zł. Dochód powyżej 6 tys. złotych posiadało 5 gmin – Ożarówce, Bieruń, Mikołów, Gierałtów, Katowice.

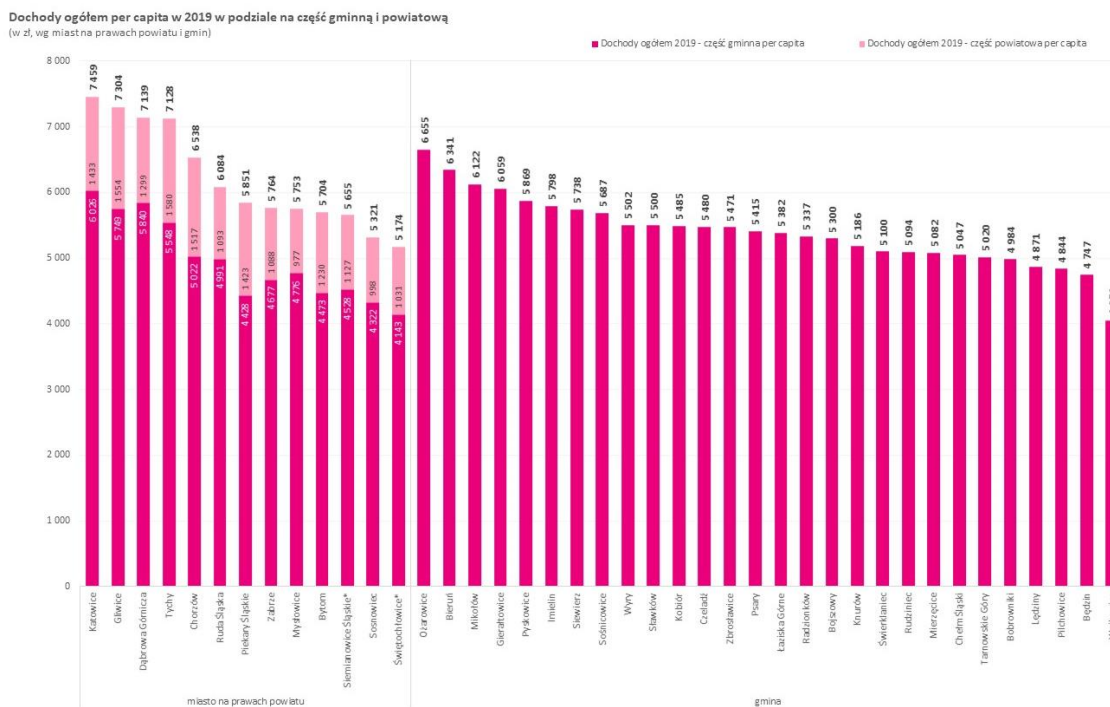
Wykres 4. Porównanie dochodów gmin per capita wg podregionów w 2019 roku

GMINY

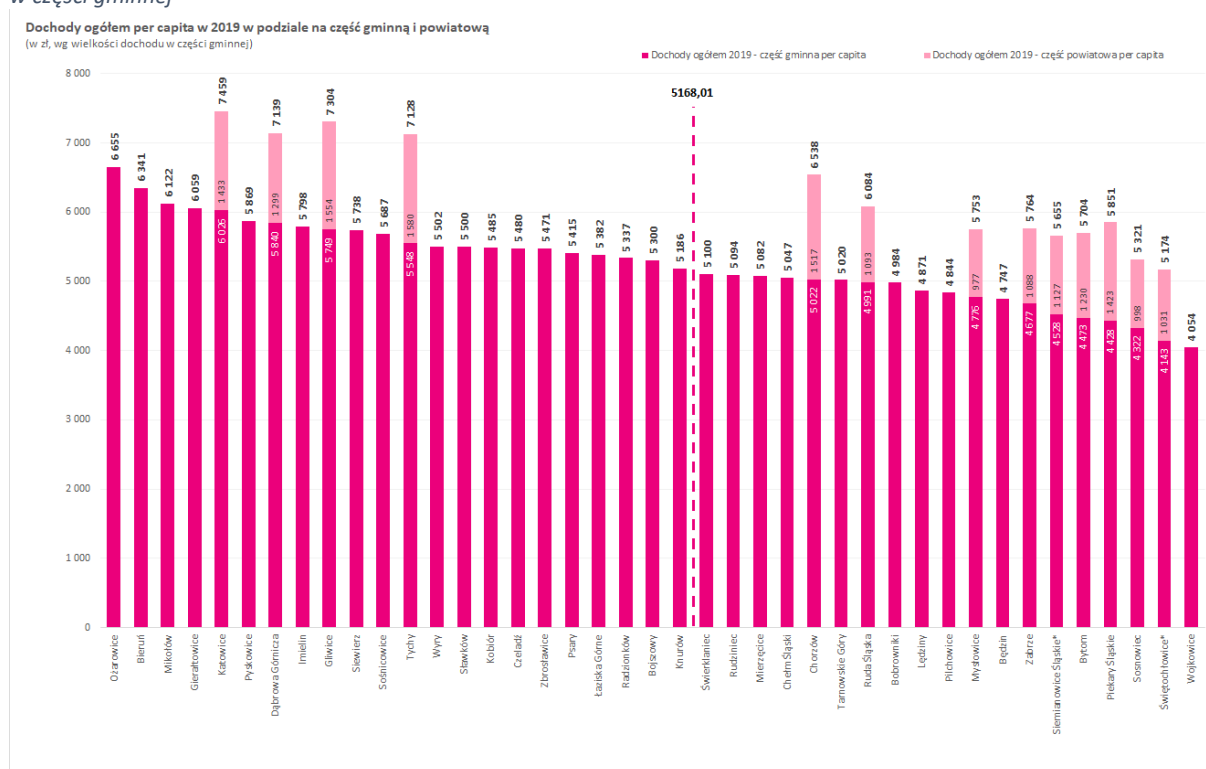
Patrząc na dochód per capita na wykresie 5 widocznym jest, że nie wszystkie miasta na prawach powiatu uzyskują łączny dochód wyższy niż dochód gmin bez statusu powiatu. Na wykresie obrazującym sytuację w roku 2019 można zauważyć, że miasto Katowice w grupie miast na prawach powiatu charakteryzuje się najwyższym dochodem. Jednakże, gdy ten sam wykres przedstawimy w układzie według wielkości dochodów w części gminnej (wykres 6) miasto Katowice będzie gminą z dopiero 5 dochodem na mieszkańca wynoszącym 6 026 zł.

Wykres 5. Dochody ogółem per capita w podziale na część gminną i powiatową w roku 2019 - wg miast na prawach powiatu i gmin

W roku 2019 najwyższy dochód na mieszkańca osiągnęły gminy: Ożarówce (6 655 zł), Bieruń (6 341 zł), Mikołów (6 122 zł) oraz Gierałtówce (6 059 zł). Gminami z najmniejszym dochodem były: Wojkowice (4 054 zł) oraz 4 miasta na prawach powiatu: Świętochłowice (4 143 zł), Sosnowiec (4 322 zł), Piekary Śląskie (4 428 zł) oraz Bytom (4 473 zł). Jak można zaobserwować na wykresie 6 jedynie cztery miasta na prawach powiatu (Katowice, Dąbrowa Górnicza, Gliwice oraz Tychy) osiągnęły dochód powyżej wartości średniej, która w roku 2019 wynosiła 5 168,01 zł. Łącznie dochodem per capita powyżej średniej dysponowały 22 gminy. Różnica w dochodzie gminy z najwyższym i najniższym dochodem w roku 2019 wynosiła aż 2 601 zł.

Wykres 6. Dochody ogółem per capita w podziale na część gminną i powiatową w roku 2019 - według wielkości dochodu w części gminnej

Podobnie sytuacja wyglądała w latach wcześniejszych (por. wykresy 7-9). Gminą z najniższym dochodem w analizowanym okresie były Wojkowice. Z kolei wśród gmin z najwyższym dochodem znajdowały się: Imielin, Mikołów, Katowice, Bieruń Ożarówce, Gieraltowice, Gliwice oraz Dąbrowa Górnica.

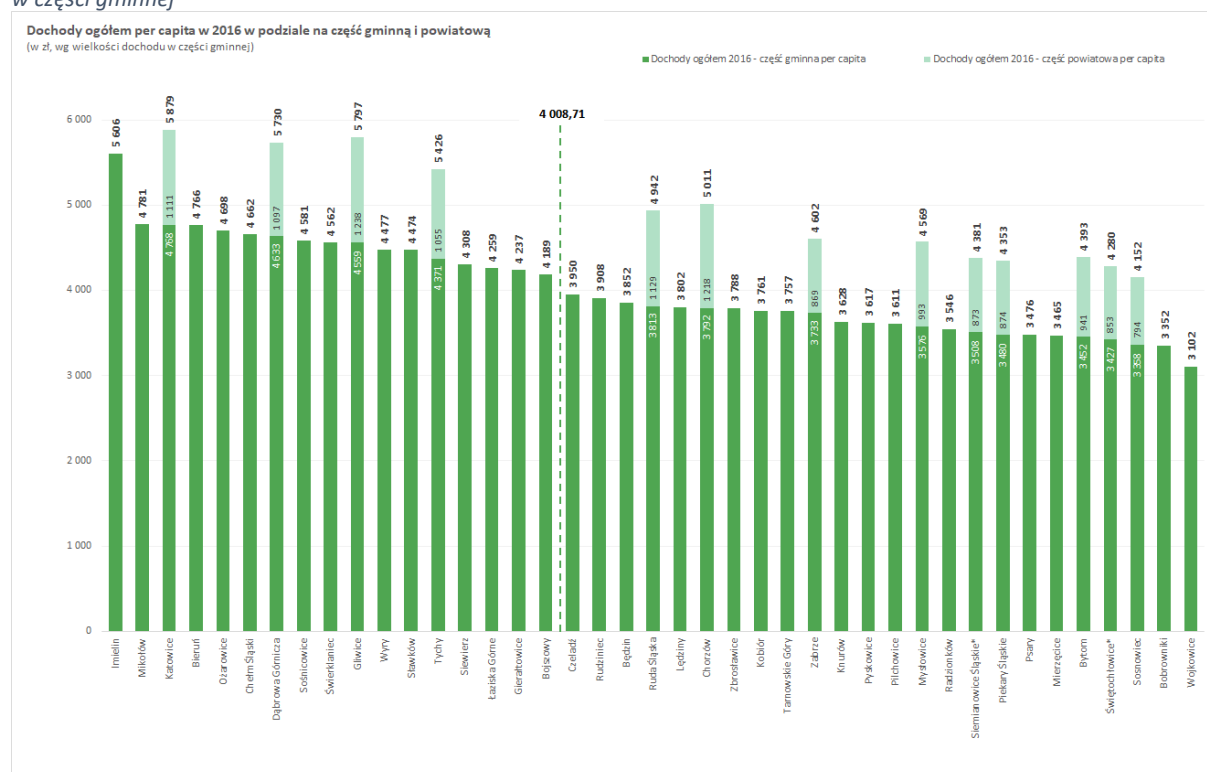
Tabela 3. Porównanie dochodów per capita gmin członkowskich GZM wraz z dynamiką zmian

	2016	2017	2018	2019	Dynamika zmian (2016=100)
Dochody ogółem - tylko w części gminnej (średnia)	4 008,71	4 276,42	4 670,16	5 168,01	128,92
Dochód per capita w części gminnej miast na prawach powiatu (średnia)	4 006,66	4 276,06	4 641,32	5 117,28	127,72
Dochód per capita gmin (średnia)	4 016,05	4 277,74	4 772,09	5 346,09	133,12
Liczba gmin (ogółem) posiadająca dochód powyżej średniej	17	18	22	22	129,41
Liczba miast na prawach powiatu posiadających dochód powyżej średniej	4	4	5	4	100
Liczba miast na prawach powiatu w ostatnich 10 gminach z najniższym dochodem	5	6	7	7	140

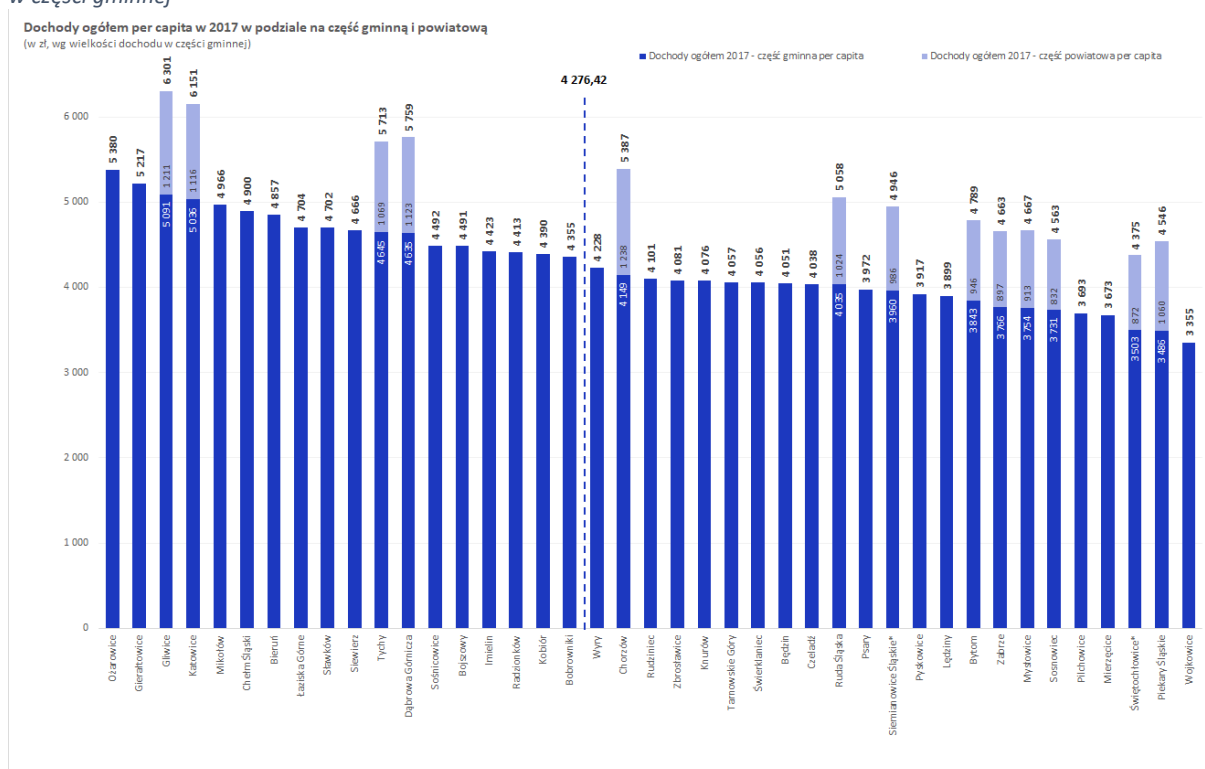
Różnica w dochodzie gminy z najwyższym i najniższym dochodem	2 504	2 025	2 025	2 601	126,63
--	-------	-------	-------	-------	--------

Analizując wykresy obrazujące sytuację w latach 2016-2019 widocznym jest wzrost średniego dochodu per capita, który w ciągu 4 lat wzrósł o 1 159,3 zł. Ponadto zaobserwować można, że wspomniane wcześniej miasta na prawach powiatu z najwyższym dochodem (Katowice, Dąbrowa Górnicza, Gliwice, Tychy) utrzymują swoją pozycję w pierwszej dwunastce przez kolejne lata. Jednakże patrząc na sytuację miast na prawach powiatu na tle pozostałych gmin GZM i porównując rok 2016 z rokiem 2019 widzimy zmianę w rozkładzie tych miast. W roku 2016 miasta na prawach powiatu w układzie 41 gmin równomiernie przeplatały się z pozostałymi JST. Natomiast w roku 2019 zaobserwować można już skumulowanie miast na prawach powiatu z prawej strony wykresu – w ostatniej dziesiątce gmin wg dochodów w części gminnej znalazło się aż 7 miast na prawach powiatu, co jest wartością o 2 wyższą od roku 2016. Sytuację tę potwierdza również liczba gmin z dochodem powyżej średniej – w roku 2016 było to 17 gmin, natomiast w roku 2019 były to już 22 gminy. **Obserwujemy tutaj mniejszą dynamikę zmian w dochodzie miast na prawach powiatu (127,72) w porównaniu do dochodu gmin (133,12) - przyjmując jako rok bazowy 2016 – por. tabela 3.**

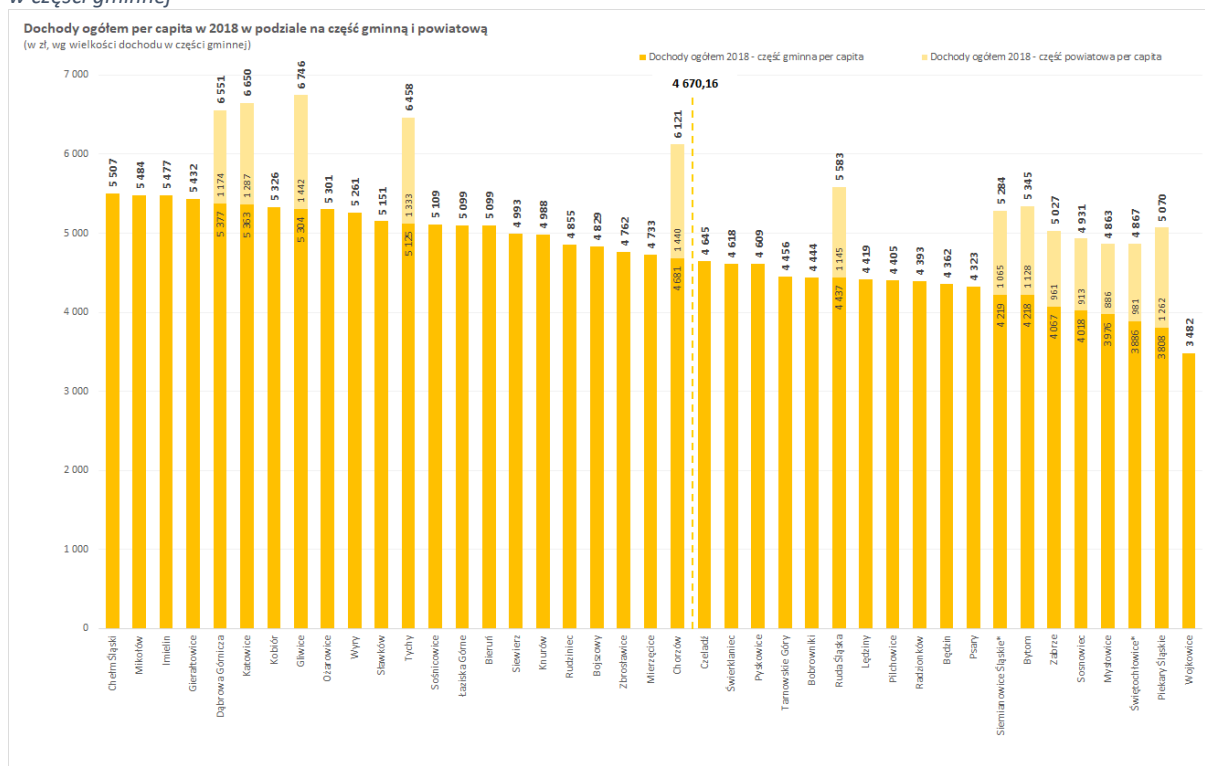
Wykres 7. Dochody ogółem per capita w podziale na część gminną i powiatową w roku 2016 - według wielkości dochodu w części gminnej

Wykres 8. Dochody ogółem per capita w podziale na część gminną i powiatową w roku 2017 - według wielkości dochodu w części gminnej

Wykres 9. Dochody ogółem per capita w podziale na część gminną i powiatową w roku 2018 - według wielkości dochodu w części gminnej

Analizując zmianę dochodów w części gminnej w latach 2016-2019 najmniejszy wzrost dochodów na jednego mieszkańca wystąpił w gminach: Imielin (191,95 zł), Chełm Śląski (385,51 zł) oraz Świerklaniec (538,04 zł). Z kolei największy przyrost dochodów ogółem na mieszkańca odnotowano w gminach Pyskowice (2 251,97 zł), Ożarówce (1 957,36 zł) oraz Psary (1 938,48 zł).